

Sadržaj

7	Uvod: eksperiment
15	H
17	dijagram H.1: imam različita imena
34	dijagram H.2: afekt / intenzitet / koncept
54	dijagram H.3: (k)ontigentno ili uvrnuta zemlja čuda
61	dijagram H.4: humanistika
79	dijagram H.5: interaktivne humanističke nauke
95	dijagram H.6: eksperimentalna humanistika
122	dijagram H.7: resetovana humanistika
139	dijagram H.8: resetovanje humanistike $\leftrightarrow$ tehnologije
148	dijagram H.9: resetovanje humanistike $\leftrightarrow$ softverska kultura
165	dijagram H.10: nemisao... misao
169	P/K
171	dijagram H.11: psihoanaliza: oblik – antioblik: kognitivne nauke
173	dijagram H.12: psihoanaliza
203	dijagram H.13: kognitivizam
231	TWL
233	dijagram H.14: <i>in-between Twisted Wonderland</i>
245	Spisak imena
251	O autoru

H

HUMANISTIKA

dijagram H.1 imam različita imena

Kada započnem pisanje knjige ili kada uđem u proces pisanja knjige – pitam/o se da li *ja* ili *ti* pišem/o knjigu ili knjiga piše *mene* ili *tebe*... odnosno, *nas*, možda: *vas* ili *njih* u susretu koji treba indeksirati, dijagramski predložiti i ponuditi čitateljki/čitaocu da testira radoznalost, konceptualne i/ili imaginarne mogućnosti rekodiranja, teorijske instinkte koji vode ka nepoznatom, autorske namere i orijentire te, neizbežno, fantazije ili započete, razrađene, medijski ili živo posredovane te napuštene ili revidirane koncepte i iz njih izvedene teoretizacije, te možda i pretpostavljene i izvedene teorije.

... *knjiga mora negde početi*... ili... *da li dečak piše knjigu, ili knjiga piše dečaka*...¹⁶

Kada započnem da pišem knjigu iznova i iznova započinjem s *raspakivanjem moje biblioteke*¹⁷ – *one* koja je na uzglavlju pored jastuka i iza zamrmljanih stakala naočara, na poluprašnjavim policama, u debelim markerom označenim kartonskim kutijama u ostavi, ili na crnim, sivim ili srebrnim hard-diskovima, ili u *onlajn oblacima* ili, neizbežno, u mojoj glavi, možda i u *srcu*. Raspakivanje biblioteke je, metaforično rečeno, *kognitivno raspakivanje*, što znači reaktiviranje odloženog i spakovanog znanja. Pisanjem se jedno *ti* ili *ja*, odnosno složeno *vi* ili *mi*, ukazuje kao *ono* što *izvire* iz spisa i knjige u spoljašnji svet i okolne oblike života: postajući opredmećena virtuelnost, a to znači da više nije sasvim prava virtuelnost, ali ni potpuno proverljiva stvarnost. Između moje biblioteke i povremeno korišćene *javne knjižnice*¹⁸ uvek je postojala samouverena razlika, ali i izazovna privlačnost. Biblioteke jesu bitni sistem pulsiiranja i distribucije koncepata i njihovih prevoda u različite jezike, te diskurse humanistike.

Pisanjem se jedno *ti* ili *ja*, odnosno složeno totalizujuće ili hibridizovano *vi* ili *mi*, ukazuje kao *ono* što se upisuje ili ponire iz spoljašnjeg sveta i okolnih oblika života u samo tkivo/tkanje ili opredmećenje pojedinačne knjige: postajući imanencija zapisanog teksta, koji nikada nije samo sam tekst, već je i pokrenuti agent neizvesnog duha ili nedokučive stvari. Mada, „ne postoje ni stvari ni duhovi, postoje samo tela“¹⁹: živa

16 Rut Ozek, „Knjiga“, u: *Knjiga forme i praznine*, prev. Aleksandar Milajić, Booka, Beograd 2024, str. 330, 333.

17 Valter Benjamin, *Raspakujem svoju biblioteku: Beseda o kolekcionarstvu*, prev. Mira Bogdanović, Knjižarsko-izdavačka zadruga Baraba, Beograd 2017, str. 9.

18 Uporedi: Marcell Mars, Manar Zarroug, Tomislav Medak, „Javna knjižnica“, prev. Una Bauer, u: „Tomislav Medak, Marcell Mars, WHW (prir.), *Javna knjižnica*, WHW i Multimedijalni institut, Zagreb 2015, str. 7–17.

19 Žil Delez, „Pluralizam u sistemu znakova“, u: *Prust i znaci*, prev. Ivan Milenković, Plato, Beograd 1998, str. 77.

tela, mrtva tela, slična tela, različita tela, tela u nastajanju ili začuđujućem nestajanju, tela kao crtane figure i dijagrami.

Indeksiram – protivrečnosti koje osećam u sebi, na sebi i oko sebe. „U sebi“ znači u mom telu, ali znači i u *setovima* metafora koje povezujem s telom i umom.

Reč je o disonancama, šumovima i obrtima, tj. poremećajima unesenim u hijerarhiju liminalnih zona govora/pisanja (Derida), i još dalje, dalje, u hijerarhiju mišljenje/govor (Vitgenštajn) i još dalje, u dijagramsku hijerarhiju mišljenje/govor/pisanje/crtanje (Iv-Alan Boa) ili dalje, u hijerarhiju s prepoznatim prekidima i unesenim povezivanjima: mišljenje/govor/pisanje/crtanje/... /medijsko posredovanje/politička akcija ili *code-space* (Stjuart Hol, Džejms Brajdl). Koliko je s pisanjem teorijske knjige povezano mišljenje njenog autora, toliko je s pisanjem povezano i crtanje dijagrama sa svim nepovezanim ili povezanim sekvencama indeksiranog znanja. Između (*in-between*) pisanja i crtanja se služim, povremeno, očiglednim tehnikama pisanja/crtanja „konkretne poezije“²⁰ – povremeno je rad na konkretističkom zapisu egzotični gest, u nekom drugom režimu je to didaktičko pokazno obraćanje, a u neizvesnim i rizičnim eksperimentima je to kretanje ka bitnoj materijalnosti odnosa vizuelnog i lingvističkog, vidljivog i čitljivog, pokaznog i kodiranog.

preokretanje hijerarhije živa reč/pismo, kao i celog sistema koji od nje zavisi²¹

povezanost privida između naših misli (ili izražavanja naših misli) i stvari o kojoj mislimo²²

koncept 'arhi-crteža' je modelovan na konceptu 'arhi-pisma'²³
tada nastupa 'politika označavanja' – borba u diskursu²⁴

kultura je sama *code/space*²⁵

Reč je o istraživanju, otkrivanju i zatim transparentnoj prezentaciji i reprezentaciji aktivnosti koje u društvu, kulturi, nauci → i humanistici nisu prozirne/transparentne već skrivene, nedostupne, nevidljive ili

20 Jean-François Bory, *Once Again*, prev. Lee Hildreth, A New Directions Book, Njujork 1968; Denis Poniž, *Antologija konkretne in vizualne poezije*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1978; Nancy Perloff, „Introduction“, u: *Concrete Poetry. A 21st-century Anthology*, Reaktion Books, London 2021, str. 9–43.

21 Jacques Derrida, „Postavke: Intervju sa Jean-Louis Houdebineom i Guy Scrapetom“, u: *Razgovori*, prev. Vladimir Milosavljević, Književna zajednica, Novi Sad 1993, str. 39–40.

22 Ludwig Wittgenstein, „Plava knjiga“, u: *Plava i smeđa knjiga*, prev. Ivan Macan, NZ Globus, Zagreb 2009, str. 27, 30, 35, 38.

23 Uporedi sa *arche-drawing* i *arche-writing*, u: Yves-Alain Bois, „Matisse and 'Arche-drawing'“, u: *Painting as Model*, The MIT Press, Kembridž 1993, str. 60.

24 Stjuart Hol, „Kodiranje, dekodiranje“, prev. Vera Vukelić, u *Mediji i moć*, Karpos, Loznica 2013, str. 26.

25 James Bridle, „Computation“, u: *New Dark Age. Technology and the End of the Future*, Verso, London 2019, str. 39.

nerazumljive, kao da njima upravljaju božanstva drugih svetova, misteriozne žudnje ili sklonosti, te algoritmi izuzetno složenih aplikacija ili politike sasvim otuđenih institucija izvan horizonta svakodnevice...

... riskantna neizbežnost je bitan činilac pisanja i čitanja ove i ovakve ili, možda, svake druge knjige...

... nema razlike između onoga o čemu knjiga govori i načina na koji je načinjena...²⁶

... da krenem od jedne prilično prenapregnute konfiguracije teorije i života...²⁷

... misao o stranoj planeti udaljenoj trideset i pet svetlosnih godina proizvodi ekspanzivna osećanja o ovom svetu, upravo jednom u kome ti i ja jedemo, dišemo, mislimo, i volimo...²⁸

Knjigu pišem u sekvencama²⁹ vremena/prostora kada sam *osetio* da je „humanistika“ u posebnom i opštem smislu ugrožena. Ugrožena = netransparentna, nerazumljiva, zbunjujuća, prividno ili stvarno nepotrebna, potiskivana, te žargonski rečeno: *dosadna* i ekonomski konstatovano: neisplativa i neodrživa. Pišem negde u središtu mogućih antagonizama i konflikta oko savremenog znanja i pokretačkih ideja koje prerastaju u krizu, povlačenje i nestajanje, te grčeviti napor da se izađe na površinu i da se „svet“ vidi iz nove ili drugačije perspektive. Reč je o resetovanjima humanistike i o resetovanju eksperimentalnih oblika u humanistici. Reč je o vidljivoj krizi koja prelazi s transcendencije (korporacijski i državni pritisci) na ugroženu imanenciju (singularni udari).

Naježenost! Podrhtavanje! Dezorijentisanost!³⁰

26 Gilles Deleuze, Félix Guattari, „Uvod: rizom“, u: *Tisuću platoa / Kapitalizam i šizofrenija 2*, prev. Marko Gregorić, Sandorf & Mizantrop, Zagreb 2013, str. 10.

27 Peter Sloterdijk, „Uvodna napomena“, u *Sfere I. Mehurovi*, prev. Aleksandra Kostić, Fedon, Beograd 2010, str. 13.

28 Carla Harryman, „From Adorno's Noise“, u: Steve Tomasula (prir.), *Conceptualisms: The Anthology of Prose, Poetry, Visual, Found, E-& Hybrid Writing as Contemporary Art*, The University of Alabama Press, Taskalusa 2022, str. 103.

29 Koncept „sekvence“ preuzimam iz: Silven Lazarus u saradnji s Kler Noiš, „O državi“, u: „Dva klasizma i zatvaranje marksističkog klasizma“, u: *Hronologije sadašnjosti 2018–2019*, prev. Grupa za konceptualnu politiku, Novi Sad 2020, str. 46–47.

30 U trenutku dok pišem celokupni obrazovni sistem od osnovnog do univerzitetskog obrazovanja je zaustavljen u političkoj borbi između „škole“ i „države“, kojoj kao da više nije potrebno obrazovanje, već ima potrebu za ekonomskim i spektakularnim rijalitetom (!) koji vodi potpunoj privatizaciji obrazovanja. U Srbiji su škole i univerziteti u blokadi. Muk i buka! Ali, ne treba zaboraviti ni krizu jedne od najvažnijih teorijskih/filozofskih internacionalnih škola: Centre for Research in Modern European Philosophy (CRMEP) na Kingston univerzitetu: <https://dailynous.com/2025/03/07/kingston-plans-to-close-its-centre-for-research-in-modern-european-philosophy/>.

Pokušavam da dekodiram reč „svet“: dobijam reč „sve“ i slovo „t“. Sve to može biti *sve*. A „t“ može biti *t* kao u konkretnoj poeziji, može biti prvo slovo u reči „teorija“, ali može biti i... još mnogo šta drugo. Otvoreno je mnoštvo mogućnosti između doslovnog i konstruisanog mesta u rečniku, znanju ili mom nasumičnom ovladavanju novim/sta-rim ili egzotičnim rečima koje povezujem s konceptima u mislima ili ih fatalno odvajam od misli preobražavajući koncepte u reči ili slike ili audiovizuelne impakte.

U jednoj mangi čitam: „Ako hoće da postane pisac, trebalo bi njegova dela da govore“. U sledećem dijaloškom oblaku piše: „A godinama ništa svoje nije nacrtao. Na poslu samo priča o teoriji.“³¹

Tada odlučujem da prelazeći preko slova *t* – a možda je to početno slovo reči „trag“ – započnem da crtam u teoriji ili da iscrtavam teoriju. To je za mene bitan zahtev. Moram da zapisujem i da iscrtavam nestabilne i porozne odnose konceptata i zapisa.

Mada, svaki dijagram je trag borbe,³² u kojoj preuzimam sve rizike. Preuzimanje rizika je sastavni deo svakog pisanja. Tim zahtevom opravdam koncept i funkciju dijagrama. Dijagram je samo konkretno malo/veliko slovo *t/T*, ali i trag mojih pokreta rukom s grafitnom ili digitalnom pisaljkom, ali i nastavak govora teorijom ili govora u teoriji drugim sredstvima.

Bitno je tragati za drugim i drugačijim sredstvima i uvoditi ih, permanentno, u uobičajene rutine svakodnevnog istraživanja i laboratorijskih navika, običaja i – svakako – oblika života.

Knjigu pišem u ubrzanim sekvencama vremena/prostora. Pišem, pošto *osećam* da je „humanistika“ ugrožena. Osećam, zapravo, da je topologija dispozitiva humanistike ugrožena?

To znači da je ugroženo i obrazovanje, odnosno, da je ugrožena autonomija i izuzetnost Univerziteta. Ugroženost se provocira utilitarnim zahtevima, protokolima i merama lokalne države, te globalnih država, korporacija, monopolskih mreža i ubrzanog tržišta na kome sve postaje roba, pa čak i ezoterično – delimično neutilitarno znanje humanističkih disciplina. Ugroženost opšte, komparativne ili OTVORENE obrazovanosti i obrazovanja je podstaknuta namerama da bude zamenjena utilitarnim znanjem, tj. „obrazovanjem za veštine“ (*skill education*).³³

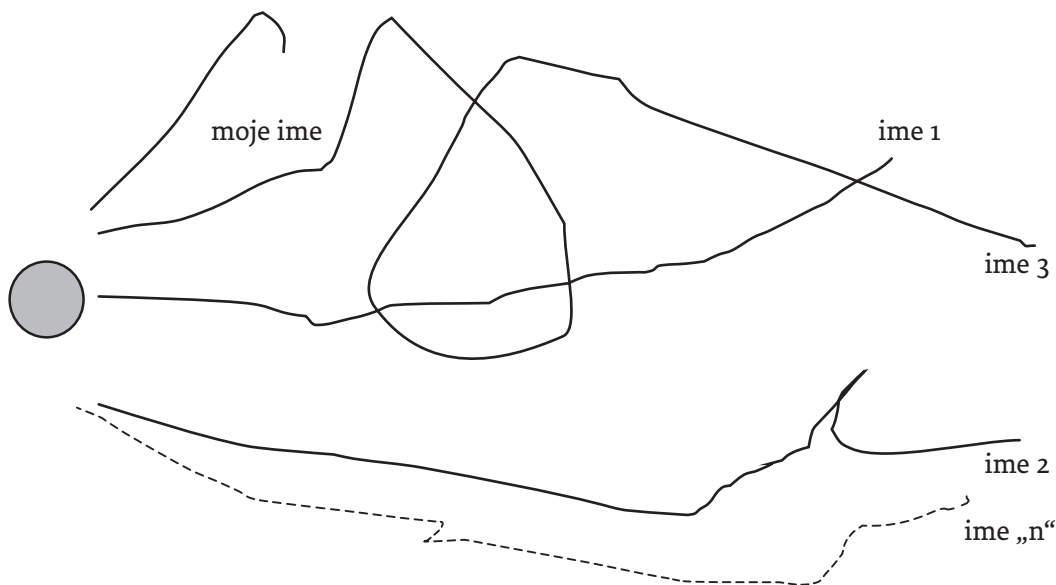
31 Inio Asano, *Sunovrat*, prev. Maša Medić, Laguna, Beograd 2023, nenumerisano.

32 Yves-Alain Bois, „Matisse and 'Arche-drawing'“, u: *Painting as Model*, The MIT Press, Kembridž 1993, str. 51.

33 Vidi: Miško Šuvaković, <https://www.facebook.com/fmk.beograd/videos/1407296886567365> (pristupljeno 29. marta 2024.). Uporedi: Mark Fišer: „Refleksivna impotencija, imobilizacija i liberalni komunizam“, u: *Kapitalistički realizam. Ima li alternative?*, prev. Relja Bobić, Fakultet za medije i komunikacije, Beograd 2022, str. 35–46. i Mišel Fuko, „Predavanje od 7. januara 1976. godine“, u: *Treba braniti društvo. Predavanja na Kolež de Fransu iz 1976. godine*, prev. Pavle Sekeruš, Svetovi, Novi Sad 1998, str. 21, 23.

Počinjem da iscrtavam dijagrame menjajući polazišta, moja lična imena (ima ih više), te s njima povezana ili asocirana ili inicirana gledišta.

Fokusiram se uprkos verovatne ili tek potencijalne, nemogućnosti fokusiranja.

svet ³⁴	stvarni svet	mogući svet 1	mogući svet 2	mogući svet „n“
moje ime (ja)	pisac teorije o epistemologiji <i>uvrnutе zemlje</i>	vizuelni umetnik (post) konceptualne umetnosti	proizvođač narativa i dispozitiva	<i>alien</i>

S promenom ličnih imena menja se i gledište – platforma s koje izvodim/o diskurse kao autoreferencijalni subjekt, kao teorijski motivisan subjekt, kao „artistički“ zainteresovan subjekt za modalitete medijskog zastupanja (*agency*), kao pripovedač vibrantnog glasa i upisa u jezik, ali i kao... ali i kao potpuni stranac u vašem/vašim svetu/svetovima: *alien*. Sva-ka od ovih topoloških lokacija ima svoju imanentnu razvojnu liniju koje prekidaju i narušavaju druge razvojne linije. Ove promene imena i njihovih referentnih kriterijuma liče na Vitgenštajnov pariski metar-etalon:

Šta znači kad kažemo da elementima ne možemo pripisati ni biće ni nebiće? – Mogli bismo da kažemo: Ako se sve što zovemo „bićem“ i „nebićem“ sastoji u postojanju i nepostojanju veza između elemenata, onda nema

34 Nenad Mišćević, „Uvod“, u: Saul Kripke, *Imenovanje i nužnost*, prev. Tomislav Ogrinšak, Hruzak, Zagreb 1997, str. 21.

nikakvog smisla da se govori o biću (nebiću) jednog elementa; isto tako nema smisla da se govori o uništenju elementa ako se sve što zovemo „uništavanjem“ sastoji u razdvajanju elemenata.

Reklo bi se: elementu se ne može pripisati biće, jer ako on ne bi *postojao*, onda mu čak ne bismo mogli dati ni ime pa, prema tome, baš ništa o njemu ni izreći. – Posmatrajmo još jedan analogan slučaj! O *jednoj* stvari ne može se izreći ni da je duga jedan metar ni da nije duga jedan metar, i to je prototip metra u Parizu. – Ali, naravno, na taj način nismo njemu pripisali nikakvu čudnovatu osobinu, nego samo naznačili njegovu specifičnu ulogu u igri merenja metarskom jedinicom. – Zamislimo da se, slično tom prototipu metra, čuvaju i uzorci boja. Objlašnavamo: *Sepia* se zove boja prototipa sepije koji se tamo čuva hermetički zatvoren. U tom slučaju nema nikakvog smisla da se kaže o tom uzorku niti da je te boje, niti da nije.³⁵

Upravo se mom „ja“ i „imenu mog ja“ ne može pristupiti kao „pariskom prototipu metra“, ali ni kao nemogućem prototipu boje „sepije“. Moje „ja“ između imena „1“ i imena „N“ mora se uvek iznova rekodirati ili u težim slučajevima podvrgnuti „enkripciji“. Moram, žargonski rečeno, *provaliti* uslove, procedure i efekte zaštićenih i nezaštićenih kodiranja/rekodiranja. To je verovatno središte savremene ili, možda, svake humanistike.

Moje „ja“ se ne može svesti na samu stvar, na „ding-ego“ spekulaciju. Zato pribegavam „uvrtanju“ u liminalnim zonama *zemlje čuda*, znajući da „čuda“ nema i da ih nikada nije bilo. Ako nema čuda, tada su mogući dijagrami koji indeksiraju preseke linija pisanja, mišljenja, crtanja i govora.

Nevolje s enkripcijom su dovoljan izazov da napravim sledeći korak!

Knjigu *UVRNUTA ZEMLJA ČUDA / eksperimentalna i interaktivna humanistička teorija* napisao sam na osnovu trogodišnjih (2021–2024) istraživanja povezanih s predavačkim radom na doktorskim studijama na Fakultetu za medije i komunikacije i doktorskim studijama na Arhitektonskom fakultetu u Beogradu. Istraživanja su se odvijala na različitim mestima, na mestima koja sam pretvarao u privremene i krhke istraživačke laboratorije³⁶ ili scene: stvarna fakultetska učionica, onlajn učionica, moja biblioteka, javni prostor grada, društvene mreže kao laboratorije i trgovci, knjiga kao istraživačka *scena*, ali i drugačija ne/obična mesta gde me je ne/očekivano život vodio i suočavao sa singularnim impaktima: tržni centar, šuma, park, bolnica, apoteka ili muzej kao laboratorija itd. itd. itd. Ali, laboratorijski rad i laboratorijski izvedeni rezultati nisu bili moj krajnji cilj. Iz uslova laboratorijskog istraživanja sam prelazio u teorijske eksperimente i interakcije koji su me vodili dalje (*Going-On*³⁷).

35 Ludvig Vitgenštajn, „50“, u: *Filozofska istraživanja*, prev. Ksenija Maricki Gađanski, Nolit, Beograd 1980, str. 60.

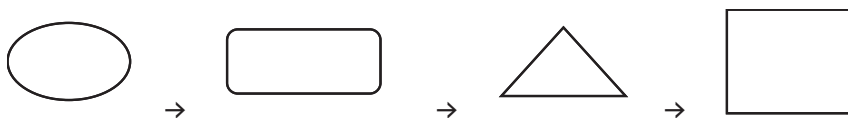
36 Uporedi koncept „laboratorije“ sa smesom oduševljenja i sumnjičavosti: Bruno Latour, Steve Woolgar, *Laboratory Life. The Contruction of Scientific Facts*, Princeton University Press, Princeton 1986.

37 Uporedi: Terry Atkinson, Michael Baldwin, „De Legibus Naturae“, u: *The British Avant Garde*, The New York Cultural Center, Njujork, Studio International, maj 1971, str. 26–32.

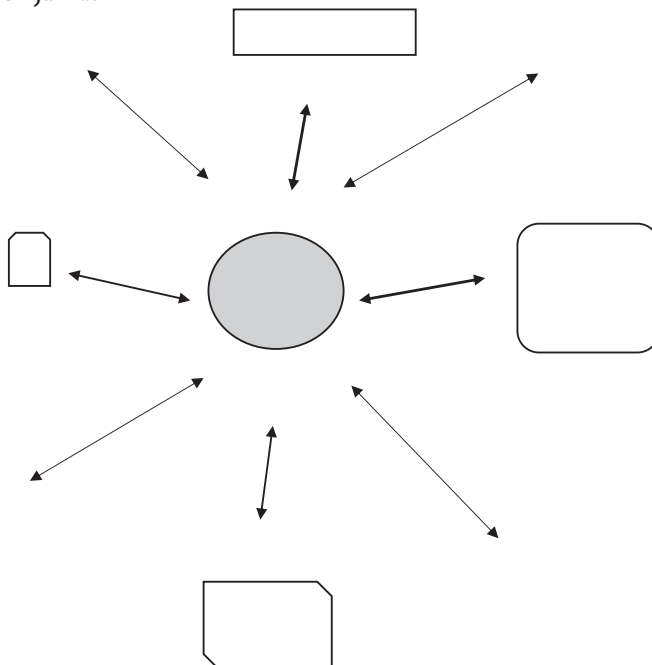
Knjiga je naslućena i zatim zamišljena kao dijagramska intertekstualna/interslikovna struktura odnosa, povezanosti i međuintervala/sekvenci. Time se omogućavaju pluralna, i često heterogena/raznorodna istraživanja, uporedna ćitanja i, svakako, razmišljanja, to jest, dalji eksperimenti i iz njih izvedene interakcije. Moja istraživanja su raznorodna i rasuta onoliko koliko su rasuta i raznorodna područja – mikro zone – humanistićkih disciplina i njihovih promenljivih interesovanja, tj. referencijalnih preskoka.

Svako poglavlje u knjizi je oznaćeno terminom „dijagram“, skraćenicom H od „humanistika“ i rednim brojem. Terminom „dijagram“ oznaćava se naćin na koji je knjiga strukturisana kao transparentni dijagramski tekst. Skraćenicom H se oznaćava izvođenje i predoćavanje razlićitih slućajeva i rećima ili sekvenci humanistike u registru od posebnih humanistićkih nauka do opšte, komparativne, inter- ili multi-ili transdisciplinarne humanistike. Opšta humanistika je metahumanistićki diskurs kojim se traga za zajednićkim imeniteljima sasvim razlićitih sinhronijskih i dijahronijskih disciplina. Komparativna humanistika je potpuni izraz napora da se porede neuporediva područja i domeni pojedinaćnih humanistićkih disciplina.

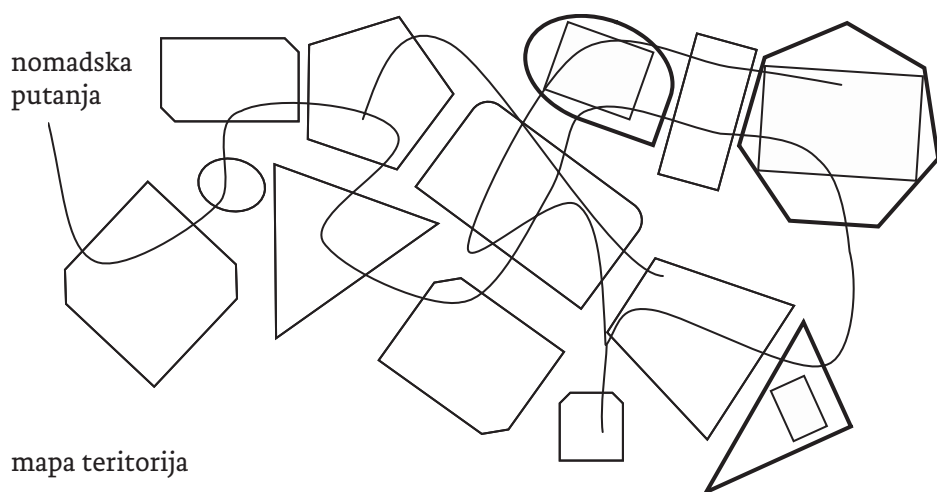
Interdisciplinarna humanistika doslovno oznaćava *linearno* povezivanje razlićitih humanistićkih domena.

Multidisciplinarna humanistika je specifićno centriranje jedne discipline koja se istovremeno i referencijalno povezuje s drugim disciplinarnim teritorijama.

Transdisciplinarna humanistika označava svojevršno „kognitivno mapiranje“ različitih teritorija i nomadsko kretanje po njima – lutanje ili plutanje po okeanu prividnih ili virtuelnih granica.

Zatim...

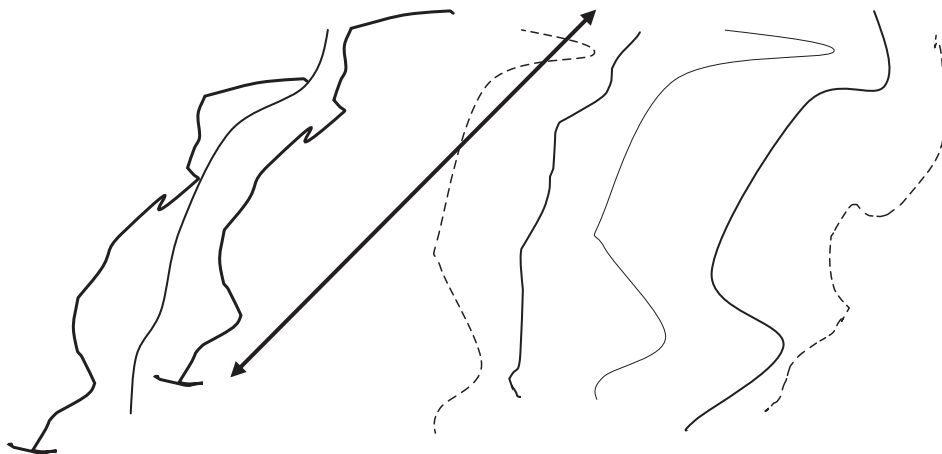
Bitno je pratiti način na koji je knjiga načinjena, pošto je to istovremeno i ono o čemu govori knjiga u više režima i s više različitih imena.

Eksperiment i eksperimenti su izvedeni pod različitim uslovima i referentnim pozicijama. Istraživao sam neizvesne i riskantne složenosti.

Humanistika kao impakt „opšteg intelekta“ sa svim padovima i usponima.

Humanistika kao mnoštvo/mnogostrukost taktičkih kretanja posebnih i specifičnih slučajeva teoretizacije čulnog ili tehnološkog prepoznavanja vizuelnih oblika. U okvirima humanistike analizirao sam konkurentske razlike i blizine ili razdaljine psihoanalize (buržoaski liberalni model) i kognitivnih nauka (tehnološki industrijski i poluindustrijski model).

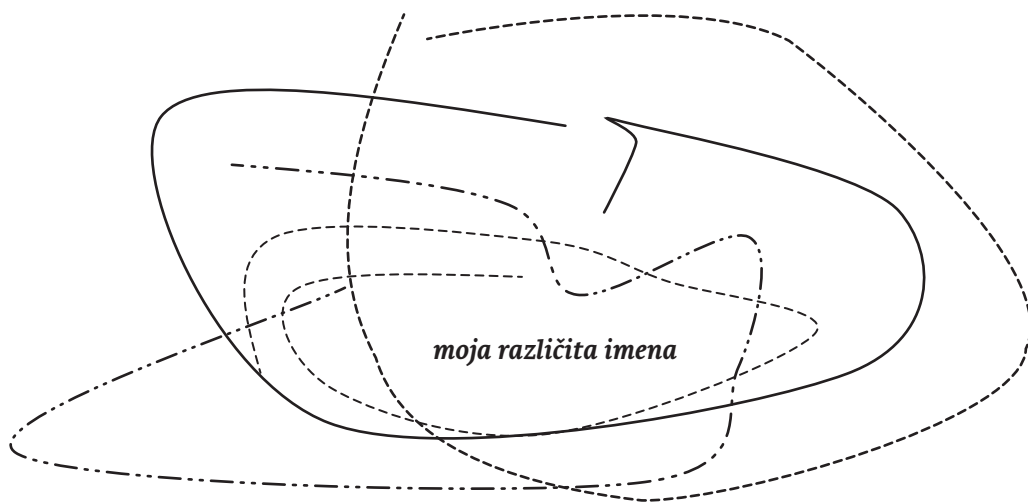
Fokusirao sam se na identifikacije mesta mnogostrukosti ekoloških restrukturacija neposrednih i posrednih okružja oblika života.

Izveo sam i rasprave funkcionalnih kontradikcija i antagonizam između umetnosti, nauke i zdravlja.

Knjigu sam pisao / knjiga je pisala *mene* pod različitim imenima:³⁸ pod imenom proizvođača (radnika, težaka)³⁹ ili izvođača teksta (pisca, predavača); pod imenom svedoka neizvesnih savremenih i prošlih događaja i iskustvenih situacija (izveštača, izvestioca); pod imenom istraživača, konstruktora modela i eksperimentatora (naučnika, teoretičara, laboranta); pod imenom nomada ili migranta koga vode zamisli čitanog – odnosno – mišljenog (lutalice, putnika); pod imenom stranca ili vanzemaljca na nestabilnim teritorijama f(F)ilozofije i njoj suprotstavljene t(T)eorije (koja dolazi od kopača, rudara, arheologa ili forenzičara); pod imenom rekonstrukcionista (arhivara, istoričara, opet ali drugačije: forenzičara) zatečenih rubnih modaliteta; pod imenom putopisca/biografa/hroničara koji prati tranziciju, evoluciju, razvoj, progresiju ili regresiju nekih ideja i mentalnih reprezentacija, te njima bliskih a različitih koncepata ili tekstualnih figura.

Kao „pisac“ ili „teoretičar“ ne mogu se svesti na jedno želeće, misleće, nagonsko, racionalno ili čitajuće/čitalačko telo motivisano putovanjem od jednog glasa (Aaaa ili Mmmm ili, skeptički, Hmmm) do reči, sintagme, rečenice, paragrafa, asamblaža paragrafa, pa možda i knjige ili čak atlasa.

Konačno i napomena o navodima, referencama i fusnotama. Fusnote su važne kao dijagram razlika u okviru dijagrama asamblaža referentnog preuzetog, prisvojenog, modifikovanog ili odbačenog znanja.

38 Uporedi: Frederic Jameson, „Introduction / The Seminar as a Collective Book“, u: Carson Welch (prir.), *The Years of Theory. Postwar French Thought to the present*, Verso, London 2024, str. 1–2.

39 Uporedi: Walter Benjamin, „Pisac kao proizvođač“, u: *Eseji*, prev. Milan Tabaković, Nolit, Beograd 1974, str. 95–113, i Mel Ramsden, „On Practice“, *The Fox*, br. 1, Njujork 1975, str. 66–83.